

POLITICA INOVĂRII ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL ANGAJAMENTELOR UNIUNII INOVĂRII

*Gheorghe CUCIUREANU¹, dr., IDSI, CNAA
Vitalie MINCIUNĂ, dr.hab., IDSI, CNAA*

O Uniune a Inovării este o inițiativă emblematică a Strategiei Europa 2020, care are drept scop dezvoltarea unei economii inteligente, durabile și favorabile incluziunii. Republica Moldova ca țară asociată la UE este așteptată să contribuie la realizarea celor peste 30 de obiective (angajamente) ale acestei inițiative. Scopul studiului a fost de a analiza politica inovării din Republica Moldova raportată la angajamentele Uniunii Inovării. În articol se evaluează situația actuală în sistemul național de inovare după diferite elemente, în baza documentelor de politici și a acțiunilor practice implementate, și se estimează că progresul național spre atingerea angajamentelor Uniunii Inovării este foarte modest.

Cuvinte cheie: *politica inovării, Uniunea Inovării, specializare inteligentă, proprietate intelectuală, acces la finanțe, achiziții publice.*

Introducere. Inovarea în Europa este pusă la baza atingerii obiectivelor sale strategice până în 2020. Prin inițiativa „O Uniune a Inovării” au fost stabilite peste 30 de angajamente ale statelor membre în domeniu [1]. În documentul programatic al Comisiei Europene se menționează explicit că țările candidate și potențial candidate la aderarea la Uniunea Europeană sunt așteptate să contribuie la realizarea Uniunii Inovării (UI). Pornind de la această mențiune și de la dezideratul de integrare europeană a țării noastre, ne-am propus să analizăm principalele acțiuni de politică a inovării din Republica Moldova raportate la angajamentele UI.

Conținutul de bază. Îmbunătățirea accesului la finanțare pentru întreprinderile inovative. Accesul la finanțe este cu siguranță una din provocările politicii de inovare în Republica Moldova. Majoritatea surselor guvernamentale se alocă pentru cercetare științifică și doar o parte mică stimulează cercetarea-dezvoltarea (CD) industrială și activitățile de inovare. Finanțarea CD și inovării tradițional este sub formă de finanțare directă, disponibilă sub formă de granturi. Firmele private sunt practic excluse din finanțarea guvernamentală în sfera științei și inovării, întrucât doar entitățile acreditate de către Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA) pot obține finanțare publică pentru CD. Criteriile de acreditare sunt orientate spre mediul academic, astfel fiind irelevante pentru interesele și capacitățile sectorului antreprenorial. Domeniul de aplicare a instrumentelor Agenției de Inovare și Transfer tehnologic este limitat și rezultatele acestora sunt încă neclare [2]. Scutirile de taxe pentru rezidenții parcurilor

INNOVATION POLICY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONTEXT OF THE INNOVATION UNION COMMITMENTS

*Gheorghe CUCIUREANU, PhD, IDSI, NCAA
Vitalie MINCIUNĂ, PhD, IDSI, NCAA*

A Innovation Union is a flagship initiative of the Europe 2020 strategy which aims to develop a smart, sustainable and inclusive growth. Republic of Moldova, as EU associated country, is expected to contribute to achieving the over 30 goals (commitments) of this initiative. The aim of the study was to analyze the innovation policy in Moldova related to the Innovation Union commitments. In this paper it is assessed the current situation in national innovation system according to various elements, based on policy documents and implemented practical actions, and it is estimated that national progress towards achieving the Innovation Union commitments is very modest.

Key words: *innovation policy, Innovation Union, smart specialization, intellectual property, access to finance, public procurement.*

JEL Classification: *O30, O34, O38, O39*

Introduction. Innovation in Europe represents the basis for achieving its strategic objectives by 2020. Through the initiative "Innovation Union" it were established over 30 commitments of Member States in this area [1]. The programmatic document of the European Commission stated explicitly that candidate and potential candidate countries for accession to EU are expected to contribute to the Innovation Union (IU). Starting from this statement and from the desire of European integration of our country, we decided to analyze the main actions of innovation policy in Moldova in relation to IU commitments.

Basic Content. Improving access to finance. Access to finance is clearly among the challenges for innovation policy in Moldova. Most governmental financial resources for Research and Innovation (R&I) are allocated directly to scientific research activities. The majority of support measures target PROs and only few stimulate business Research and Development (R&D) and innovation activities. R&I funding is mostly traditional direct funding, made available in the form of grants. Private firms are practically excluded from governmental funding for R&I, since only entities accredited by the National Council for Accreditation and Attestation (NCAA) can receive public funding for R&D. The accreditation criteria are strictly oriented to academia, thus irrelevant to the business sector's interests and capacities. The scope of the Agency for Innovation and Technology Transfer (AITT)'s support tools is limited and their results are still uncertain [2]. Tax incentives for residents of S&T Parks and Innovation

¹ © Gheorghe CUCIUREANU, cuciureanu.gheorghe@gmail.com

științifico-tehnologice și incubatoarelor de inovare, stipulate în legislație, nu au fost niciodată aplicate în practică din cauza interpretărilor diferite. Impactul proiectelor de inovare și transfer tehnologic este limitat prin bugetul public modest disponibil pentru program și dificultatea de a atrage parteneri de proiect și finanțare din sectorul privat. O evaluare regulată și o analiză comparativă a instrumentelor de finanțare nu este efectuată. Un mediu legal favorabil pentru spin-off-uri de la universități și institute CD, precum și pentru noi companii start-up, de asemenea lipsește.

Finanțarea de peste hotare, în particular de la donatorii internaționali și agențiile de dezvoltare ale altor state, are o importanță considerabilă [3]. Cu acest sprijin, Organizația pentru susținerea IMM-urilor (ODIMM) a dezvoltat câteva scheme pentru stabilirea start-up-urilor, susținerea tinerilor antreprenori în zonele rurale (Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor), atragerea remitențelor de peste hotare pentru investiții în Republica Moldova (PARE 1+1) și programe de instruire pentru antreprenori. Guvernul a stabilit un Fond de Garantare a Creditelor, pentru a îmbunătăți accesul IMM-urilor la finanțe: pentru start-up-uri garanția este de 70% din suma creditului. Toate aceste scheme nu au drept obiectiv cercetarea și inovarea antreprenorială, dar în cadrul lor activitățile de inovare pot să primească finanțare.

Finanțarea bancară rămâne sursa principală a finanțării externe a întreprinderilor, în particular pentru IMM-urile cu necesități în creștere, care nu pot fi acoperite prin microfinanțare. Acordarea creditelor este limitată comparativ cu economiile similare și un număr mare de întreprinderi consideră lipsa accesului la credite ca un obstacol foarte semnificativ la dezvoltarea lor. Dificultățile de a împrumuta de la bănci limitează potențialul investițional și productivitatea companiilor și împiedică câștigurile conexe productivității [2]. Alte instituții financiare non-bancare și măsuri-suport nu sunt bine dezvoltate, deși necesitatea fondurilor de capital de risc este recunoscută și există proiect de lege în acest sens. Strategia Inovațională de asemenea prevede elaborarea legii capitalului de risc și susținerea conectării IMM-urilor moldovenești la finanțatorii "angels".

Legea privind ajutorul de stat, aprobată în anul 2012, menționează că ajutorul de stat pentru CD este compatibil cu un mediu competitiv normal, dar legislația națională nu specifică condițiile care permit ajutorul de stat în CD și inovare în conformitate cu normele europene.

Susținerea implicării IMM-urilor în procesele de inovare este prevăzută în documentele strategice. Strategia dezvoltării IMM-urilor, aprobată în 2012, prevede scheme de investiții în inovare; incubatoare de afaceri în universități; servicii de prediagnoză a proprietății intelectuale ș.a., iar Strategia Inovațională - susținerea dezvoltării clusterelor și a asocierii IMM-urilor inovative la organismele de afaceri internaționale; introducerea elementelor de inovare în programele de stat de susținere a IMM-urilor; programe de stat în susținerea start-up-urilor și introducerea voucherelor de inovare etc. În plus, în ultimii 3 ani o serie de noi Incubatoare de afaceri au fost deschise. Introducerea prevederilor menționate în documentele de politici este favorabilă dezvoltării inovării în IMM-uri. Cu toate acestea, persistă anumite tendințe negative:

Incubators stipulated by law were never applied in practice because of different interpretations of the law. The impact of the innovation and technology transfer projects is limited by the modest public budget available for the programme and the difficulty of attracting project partners and funding from the private sector. A regular evaluation and benchmarking of funding schemes is not made. A favourable legal environment for spin-offs from research organisations and universities and for new start-up firms is missing too.

Funding from abroad, in particular from international banks and agencies for international development of other countries, has a considerable importance [3]. With this support the Organisation for Development SMEs (ODIMM) developed certain schemes for establishing of start-ups, support of young entrepreneurs in rural areas ("National Economic Empowerment of Youth"), attracting remittances from abroad for investments in Moldova ("PARE 1+1") and training programmes to enhance entrepreneurship. The Government established a Special Guarantee Fund to improve access to finance to SMEs: for start-ups the guarantee is 70% of the loan amount. All these schemes do not target specifically business R&I, but innovation activities can be funded in their framework.

Bank financing remains the main source of external funding for companies, particularly for SMEs with growth needs which cannot be covered by microfinance. Credit penetration is limited compared to similar economies and a large number of companies consider the lack of access to credit as a very significant obstacle to their development. Difficulties in accessing bank lending result in limited investment potential of companies and hamper related gains in productivity [2]. Other nonbanking financial institutions and support measures are not well developed yet. The need for venture capital funds has been recognised and a proposal for the creation of a national venture fund was made in a draft law. The Innovation Strategy also provides developing the law on venture funds and support for linking Moldovan SMEs with funders of "business angels".

Law on State Aid, approved in 2012, mentions that State Aid for R&I is compatible with a normal competitive environment, but Moldovan legislation does not specify the conditions that allowing the State Aid in R&I according to European norms.

Supporting SMEs involvement in innovation is foreseen in strategic documents. The Strategy on SMEs, approved in 2012, provides innovative investment schemes; business incubators within universities; IP pre-diagnosis services etc. and Innovation Strategy - support for cluster development and for joining of national innovative SMEs to the European and international business associations; including of innovation components in state support programs for SMEs; state programmes to support start-up and introduction of innovation voucher etc. Furthermore, in the last three years a series of new Business Incubators were opened. The introduction of mentioned provisions in policy documents favourable to the development of innovation in SMEs. However, some negative trends persist:

- implementare slabă a prevederilor din planuri și programe;
- un interes încă scăzut din partea IMM-urilor pentru inovare și colaborare insuficientă cu universități și institute de cercetare;
- implicare slabă a IMM-urilor naționale în programele europene de CD și inovare.

Puține *politici de inovare axate pe cerere* sunt implementate în Republica Moldova. Măsurile disponibile de stimulare a inovării reflectă focusarea pe politica de inovare bazată pe ofertă. Reglementările și standardizarea au devenit relevante prin programele naționale de adoptare a standardelor internaționale și europene. Programul guvernamental include prioritatea de armonizare a legislației naționale cu practicile europene. Dar acest proces este condus de guvern (de sus în jos) și nu este bazat pe cooperarea voluntară între industrie, consumatori și autoritățile publice, precum se întâmplă în Europa. Cel mai avansat sector în politicile axate pe cerere este sectorul energiei regenerabile. Măsurile includ finanțarea directă a proiectelor de CD și unele acțiuni de implementare a standardelor internaționale de mediu și de economisire a energiei. Astfel, proiectul BAS al Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare a acordat în anul 2012 IMM-urilor granturi în domeniul implementării proiectelor de eficiență energetică în volum de circa 2,2 mil. Euro. Pentru o promovare mai eficientă a inovării axate pe cerere, politicile de inovare ale Ministerului Economiei ar trebui să fie mai bine coordonate cu activitățile altor agenții cu atribuții în domeniu.

Asigurarea protecției proprietății intelectuale și valorificarea creativității. Republica Moldova are un cadru regulatoriu al proprietății intelectuale (PI) relativ bine dezvoltat, coordonat de către Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI). În perioada 2007-2010 cadrul de reglementare referitor la PI a fost revizuit, fiind adoptate șase legi speciale armonizate cu legislația UE, astfel încât în prezent legislația națională este compatibilă cu reglementările comunitare [5]. Însă, implementarea legislației este un factor critic. Principalele impedimente pentru o completă armonizare cu standardele UE, conform experților, țin de: coordonarea inadecvată a agențiilor de aplicare; absența unei direcții strategice de aplicare a legislației; constrângerile de personal și de alte resurse, necesitatea continuă de a instrui organele de implementare și de a desfășura campanii de conștientizare a necesității PI, lipsa angajamentului suficient în proces al deținătorilor de drepturi ș.a. [7].

Conform rapoartelor anuale ale AGEPI, există un interes în creștere pentru activitatea de brevetare la nivel național în ultimii ani. Aceasta se datorează „brevetelor pe termen scurt” pentru care procedura este mai simplă, rapidă și ieftină decât de obicei. Majoritatea cererilor de brevete vin de la universități și institute de CD (54% din numărul total în 2003-2011). O proporție foarte mică (4%) din numărul total de cereri de brevete vine de la întreprinderi industriale. Insuficiența avocaților și a altor specialiști calificați în probleme de protecție a PI deseori se reflectă într-o calitate modestă a cererilor de brevete. Mai mult decât atât, nivelul implementării rămâne scăzut. Per ansamblu, în ultimii 6 ani

- poor implementation of the provisions of the plans and programs;
- still low interest from SMEs for innovation and lack of collaboration with universities and research organisations;
- the weak involvement of national SMEs on EU R&I programmes.

Only few *demand-side policies* are implemented in Moldova. The available stimulation measures reflect a focus on the supply-side of innovation policy. Regulation and standardisation have become quite relevant through the national programme to adopt international and European standards. The government programme underpins this priority of harmonisation of national legislation and practices with European ones. But this process is top-down driven by government and not based on voluntary cooperation among industry, consumers and public authorities. A more advanced sector in demand-side policies is the renewable energy sector. Measures include direct funding of R&D projects and some actions concerning the implementation of international environmental and energy saving standards. Thus BAS project of the European Bank for Reconstruction and Development has awarded grants to SMEs in the implementation of energy efficiency projects in the amount of 2.2 million Euros in 2012. To promote the demand-side of innovation more effectively, the innovation policies of the Ministry of Economy would have to be better coordinated with the activities of a range of other agencies.

Protect and enhance the value of intellectual property and boosting creativity. Moldova has a relatively well-regulated framework of intellectual property (IP), coordinated by the State Agency on Intellectual Property (AGEPI). In the period 2007-2010 the regulatory framework related to the IP has been revised, being adopted six special laws harmonised with EU legislation, so that the national legal framework is in line with the Community rules [5]. However, implementation of legislation is a critical factor. The main impediments to full approximation in Moldova to EU standards, according to experts, relate to: inadequate coordination of enforcement agencies; the absence of a strategic direction to enforcement; staffing and other resource constraints; the continuing need for further training of enforcement bodies and for further awareness raising initiatives; the absence of sufficient engagement of right holders in the enforcement effort etc. [7].

According to the annual reports of the AGEPI, there is an increasing interest in patenting activity at the national level over the recent years. This is due to „short-term patents” for which the relevant procedure is simpler, faster and cheaper than the usual one. Most of the patent applications belong to the Universities and R&D Institutes (54% of the total number in 2003-2011). Only a small percentage (4%) of the total number of patents is filed by business enterprises and organizations. Shortages of qualified attorneys and specialized consultants on IPR issues often result in a modest quality of the applications filed. Moreover, the level of implementation remains low. Overall, in the last 6 years, the total number of granted titles of protection (mostly utility certificates, trademarks

numărul total de titluri de protecție eliberate (majoritatea certificate de utilitate, mărci comerciale și, într-o măsură mai mică, desene și modele industriale) s-a redus, ca rezultat al deindustrializării țării.

Pentru promovarea sistemului de proprietate intelectuală, AGEPI organizează cursuri de instruire în domeniul PI, campanii, expoziții și alte evenimente de diseminare a informației, decernare de premii ș.a. Organizațiile de CD acreditate au cel puțin o persoană responsabilă pentru acordarea suportului în brevetare, comercializare și implementare a brevetelor. Cu toate acestea, importanța asigurării drepturilor PI este în cele mai multe cazuri subestimată sau ignorată și lipsesc măsuri eficiente consolidate de prevenire a pirateriei și contrafacerii, inclusiv utilizarea largă a programelor nelicențiate.

O serie de prevederi ale *Strategiei Naționale a Proprietății Intelectuale până în anul 2020*, aprobată la sfârșitul anului 2012, corespund obiectivelor UI și ERA. Primul obiectiv al acesteia este încurajarea creării, protecției și utilizării proprietății intelectuale ca instrument-cheie în crearea condițiilor pentru tranziția țării la modelul inovațional de creștere economică. Planul de acțiuni ale Strategiei pentru anii 2012-2014 conține 30 de acțiuni specifice pentru atingerea acestui obiectiv.

La nivel european, AGEPI a inițiat la sfârșitul anului 2012 negocierile pentru Acordul de cooperare între Guvernul Republicii Moldova și Oficiul European pentru Brevetare privind validarea Brevetelor europene în Moldova. Aceasta și alte acțiuni au permis consolidarea cooperării cu instituțiile UE în domeniul protecției drepturilor PI.

Achiziții publice de cercetare-dezvoltare și inovare. În Republica Moldova, legislația și politica achizițiilor publice sunt tratate ca o caracteristică a disciplinei bugetare, în baza principiilor legislației administrative, mai degrabă decât un aspect al politicii economice și de competitivitate. Autoritatea națională în domeniu – Agenția de Achiziții Publice, acționează mai degrabă ca un supervisor al achizițiilor individuale, decât ca un stimulator al unei politici care ar rezulta într-o eficiență sporită în economie [6]. Politica achizițiilor publice nu este încă explicit orientată spre inovare [3]. Legea privind achizițiile publice din anul 2007 nu include nicio prevedere care ar specifica stimularea procurării produselor și serviciilor inovative. În septembrie 2013 guvernul a aprobat patru noi regulamente care stabilesc noi metode a efectuării achizițiilor publice – prin dialog competitiv; utilizând procedura de negociere; sistem dinamic și e-tendere. Dar aceste noi regulamente nu au înlăturat neajunsul lipsei criteriilor inovării în achizițiile publice. Armonizarea legislației naționale cu regulile UE ar trebui să aibă repercursiuni asupra stimulării inovării și CD prin practici îmbunătățite de achiziții publice. Acest fapt este prevăzut în Strategia Inovațională care include 3 acțiuni grupate în compartimentul „*Achiziții de stat pentru stimularea activității inovaționale*”.

Transferul de cunoștințe este un element important al strategiilor naționale. Strategia Inovațională prevede orientarea firmelor spre inovare și întărirea legăturilor între companii, educație și sectorul de cercetare. Strategia de dezvoltare a IMM-urilor include prioritatea „Creșterea competitivității și încurajarea inovării IMM-urilor”, care

and to a lesser extent industrial designs) has decreased, as a result of the de-industrialization of the country.

In order to promote IP system AGEPI organizes training courses on IPR issues, as well as campaigns, exhibitions and other events for dissemination of information, prize awards etc. The accredited R&D organizations have at least one person responsible to provide support for patenting, commercialisation and implementation of patents. However, the importance of IPR protection in most cases is underestimated or ignored and it is a lack of consolidated effective measures to prevent and combat piracy and counterfeiting, including wider use of unlicensed software.

Several provisions in line with IU and ERA objectives are included in the *National Intellectual Property Strategy until 2020*, approved in late 2012, the first objective of which is encouraging the creation, protection and use of IP as a key tool in creating conditions for the country's transition to innovation model of economic growth. The Strategy Action Plan for the period 2012-2014 contains 30 specific actions to achieve this objective.

At the European level, AGEPI initiated, in the late 2012, negotiations of an Agreement of Cooperation between the Moldovan Government and European Patent Office on Validation of European Patents in Moldova. This and other actions have contributed to strengthening the cooperation with EU institutions in the IP field.

Public procurement. In the Republic of Moldova, procurement law and policy is treated as a feature of budgetary discipline by the state, whilst grounded on principles of administrative law, rather than as an aspect of economic and competition policy. The national authority in the field, the Public Procurement Agency, operates with an emphasis on supervising individual procurement rather than a driver of policy that would result in greater efficiency, economies of scale, etc. [6]. Procurement policies are not yet specifically innovation oriented in Moldova [3]. The Law on public procurement of 2007 does not include any provisions that would specifically stimulate purchasing of innovative products and services. In September 2013 the government approved four new regulations which set new methods of carrying out the public procurement – via competitive dialogue; using the negotiation procedure; dynamic system and e-tenders. But these new regulations did not remove the deficiency of lack of innovation criteria in public tenders. The harmonisation of the national legislation with EU rules should have repercussions on stimulation of innovation and R&D through improved public procurement practices. This is provided in Innovation Strategy that includes 3 actions grouped under „*The state procurement to stimulate innovation activity*”.

Knowledge transfer is an important element of national strategies. The Innovation Strategy provides the orientation of firms towards innovation and strengthening the connections between companies, educational and research sectors. Strategy on SMEs includes priority “Increasing competitiveness and encouraging SME’s innovativeness” that comprises actions for the transfer of knowledge and IP protection. Concept of industrial clusters

conține acțiuni pentru transferul de cunoștințe și protecția proprietății intelectuale. Concepția dezvoltării clusterelor industriale, aprobată în anul 2013, conține prevederi pentru încurajarea transferului tehnologic și dezvoltarea centrelor de cercetare ramurale. Prevederile strategiilor sunt în concordanță cu practicile internaționale. Dar măsurile stipulate în planurile de acțiuni mai puțin iau în considerație alte forme ale inovării decât inovarea tehnologică (organizațională, design, marketing etc.). Dezvoltarea rețelei incubatoarelor de afaceri (5 noi incubatoare în ultimii 2 ani), incubatoarelor de inovare în universități (4 noi incubatoare) și parcurilor industriale poate facilita transferul de cunoștințe. Pe de altă parte, stimulentele fiscale pentru rezidenții parcurilor științifico-tehnologice și incubatoarelor de inovare au fost anulate din Codul fiscal la începutul anului 2012 și acest fapt nu este favorabil pentru implicarea sectorului privat și cooperarea lui cu sistemul CD. Mai mult decât atât, puține universități au birouri de transfer tehnologic, dar și acestea încă nu administrează drepturile PI și nu operează similar celor din UE.

Inovarea socială nu este încurajată suficient prin cadrul existent (ex., conceptul de antreprenoriat social nu este definit și inclus în legislația națională și acest tip de antreprenoriat nu are facilități). Strategia Inovațională prevede că Guvernul va acorda prioritate proiectelor inovative care vor asigura beneficii sociale maxime, inclusiv difuzarea cunoștințelor obținute / generate și vor propune soluții pentru provocările dezvoltării sociale. O serie de activități ale asociațiilor, fundațiilor, cooperativelor în domeniul protecției copiilor, serviciilor sociale, integrării persoanelor cu dizabilități, dezvoltării comunităților rurale, educației formale și informale și altele asemănătoare pot fi atribuite la inovare socială. Exemplele pozitive ale antreprenoriatului social au fost dezvoltate în special cu suportul finanțatorilor externi. Dar încă se atestă suport financiar limitat și abilități tehnice insuficiente pentru dezvoltarea și oferirea inovării sociale.

Inovarea în sectorul public pare să fie relativ dezvoltată dacă analizăm acțiunile implementate:

- Programul Strategic de Modernizare Tehnologică a Guvernării (e-Transformare, aprobat în anul 2011) și planurile anuale de acțiuni au două obiective majore: modernizarea serviciilor publice și îmbunătățirea actului guvernării;

- Inițiativele lansate de **Centrul de Guvernare Electronică** referitor la **e-servicii** pentru cetățeni, **e-servicii** pentru afaceri, servicii și infrastructură pentru e-guvernare ("Guvernul fără hârtie", "Cadrul de interoperabilitate", M-Cloud);

- Planul de Acțiuni pentru o Guvernare Deschisă, aprobat în 2012, și inițiativele subsecvente pentru creșterea participării cetățenilor în procesul de luare a deciziilor și un management eficient al resurselor publice;

- Inițiativa "Acces liber la datele guvernamentale cu caracter public" asigură accesul cetățenilor și companiilor la toate datele publice – www.date.gov.md.

În rezultatul acestora, transparența în sectorul public a crescut considerabil și calitatea serviciilor publice s-a îmbunătățit (termen redus de livrare, comoditate etc.), iar datele guvernamentale deschise permit dezvoltarea

development, approved in 2013, contain provisions for encouraging technology transfer and development of branch research centres. The provisions in strategies are in accordance with international practices. But measures envisaged in action plans less taken into account other forms of innovation than technological innovation (organisational, design, marketing etc.). Development of networks of business incubators (5 new incubators in last 2 years), innovation incubators in universities (4 new incubators) and industrial parks can facilitate knowledge transfer. On the other hand, tax incentives for residents of S&T parks and innovation incubators have been removed from the fiscal code at the beginning of 2012 and this is not favourable for involvement of private sector in cooperation with R&D sector. Furthermore, still few universities have technology transfer offices and these KTO's do not yet manage actively IPR or operate, as would be understood in the context of EU countries.

Social innovation is not encouraged by existing framework (e.g., concept of social entrepreneurship is not defined and enshrined in national legislation and it does not receive facilities). The Innovation Strategy provides that the Government will give priority to innovative projects that will ensure maximum social benefits, including the diffusion of knowledge acquired / generated and provide solutions for the challenges of societal development. A series of activities of associations, foundations, cooperatives dealing with child care, social services, work integration of disabled people, rural community development, formal and no formal education etc. can be attributed to social innovation. The positive examples of social entrepreneurship were developed especially with the support of external funding. But still is attesting the limited financial support and insufficient technical skills to develop and deliver social innovation.

Public sector innovation seems to be advanced one if we analysed implemented actions:

- The Strategic Programme for Technological Modernisation of Governance (e-Transformation, approved in 2011) and annual actions plans have two objectives: modernisation of public services and improving governance;

- Initiatives launched by **the Centre for Electronic Governance** regarding **e-services** for citizens, **e-services** for business, e-Government services and infrastructure ("Paperless government", "Interoperability Framework", M-Cloud);

- Action Plan for Open Government, approved in 2012, and the subsequent initiatives for increasing citizens participation in the decision making process and efficient management of public resources;

- "Free Access to Government Public Data" initiative provide citizens and companies access to all public data – www.date.gov.md.

As result, transparency in the public sector increased significantly and the quality of public services has improved (reduced terms of supply, convenience, etc.), while open government data allowed the development of innovative applications (e.g. <http://socialtools.lungu.info/>). At the same time we mention a weaker development of

aplicațiilor inovative (ex., <http://socialtools.lungu.info/>). În același timp, menționăm o dezvoltare mai slabă a altor tipuri de inovare în sectorul public decât cele legate de adoptarea și difuzarea tehnologiilor informaționale și e-guvernare (ex., a inovării la locul de muncă) și stabilirea unor indicatori vagi de performanță, care nu permit o evaluare mai detaliată a gradului de implementare a acțiunilor.

Maximizarea coeziunii sociale și teritoriale. Republica Moldova nu are o Strategie națională de specializare inteligentă în cercetare și inovare (RIS3) sau alte documente strategice elaborate în baza acestei abordări. Chiar dacă unele elemente caracteristice au fost utilizate la elaborarea Strategiei de CD și a Strategiei inovaționale, nu a fost stabilită o specializare regională sau tematică și lipsesc acțiuni pentru maximizarea coeziunii sociale și teritoriale. Necesitatea utilizării abordării unei specializări inteligente este încă slab conștientizată. Dar unele aprecieri ale capacității inovaționale a regiunilor au fost incluse în Strategia inovațională. Chișinăul este descris ca o capitală cu potențial inovațional mare, iar alte regiuni sunt caracterizate fie ca regiuni agricole mai puțin dezvoltate, fie ca regiuni industriale în declin sau cu potențial de creștere. Unul din riscurile implementării strategiei, fixat în document, este economia polarizată din perspectivă regională, iar unul din principiile politicii de stat în domeniul inovării este indicat principiul maximizării impactului social. Mai mult decât atât, impactul pozitiv al Strategiei va fi apreciat și după progresul în dezvoltarea regională [4].

În Republica Moldova a fost creat, în ultima perioadă, un cadru general pentru dezvoltarea regională: strategii la nivel național și regional, planuri de acțiuni, structuri și un instrument financiar ce include 1% din veniturile bugetului anual și alte surse. Dar în aceste documente sunt încă slab încorporate aspectele inovaționale și ale specializării inteligente. O oportunitate pentru aceste scopuri ar fi programele regionale transfrontaliere, finanțate inclusiv din fondurile structurale și de coeziune ale UE. Până în prezent, aceste instrumente au finanțat câteva activități de CD și inovare. Dar, pentru a beneficia din plin de aceste programe, stabilirea unor priorități în baza abordării specializării inteligente este absolut necesară.

Concluzii. Analiza acțiunilor întreprinse demonstrează că progresul național spre angajamentele Uniunii Inovării este foarte modest. Parțial aceasta se datorează statutului Republicii Moldova, care nu i-a permis până acum să participe în unele activități paneuropene și să contribuie la atingerea obiectivelor comune. Dar cel mai mare obstacol în realizarea angajamentelor este lipsa unui sistem inovațional eficient care ar integra organic CD. Prioritățile naționale fixate în documentele strategice în cea mai mare parte sunt adecvate pentru a face față provocărilor cu care se confruntă sistemul de inovare. Dar unele din acestea au fost stabilite recent, altele poartă un caracter declarativ sau sunt generale, fără a fi transpuse în acțiuni concrete potrivite și coordonate între ele. Totodată, suportul financiar existent pentru politicile de cercetare și inovare este mai degrabă nesemnificativ. Din angajamentele IU cele mai importante progrese la nivel național pare să se fi realizat în *Piața europeană de cunoștințe pentru brevete și licențe și Inovarea în sectorul public*.

other types of public sector innovation that concerns of adoption and diffusion of ICT and e-governance (e.g. workplace innovation) and setting vague performance indicators, which do not allow a more detailed assessment of the degree of implementation of actions.

Maximising social and territorial cohesion. Moldova does not have a National R&I Strategy on Smart Specialisation (RIS3) or other strategic document developed on the basis of this approach. Even if some characteristic elements were used in R&D and Innovation strategies, it is not set regional / thematic specialisations and it is lack of actions for maximising the social and territorial cohesion. The need to use smart specialisation approach is still poorly acknowledged. However, some assessments of the innovation capacities of the regions are included in the Innovation Strategy. Chisinau is described as a capital with a great innovation potential and the other regions are characterised either as lagging agricultural regions or industrial regions in decline or with growth potential. One of the risks in the strategy implementation, fixed in the document, is polarised economy from a regional perspective, and one of the principles of state policy in the field of innovation is indicated principle of maximizing social impact. Moreover, the positive impact of the Strategy will be assessed also through progress in regional development [4].

In the Republic of Moldova in the last period a framework for regional development have been created: strategies at national and regional level, the actions plans, structures and a financial instrument, consisting of 1% of annual budget revenues and other financing sources. But it still includes insufficiently innovation and smart specialisation aspects. An opportunity for this purpose may be cross border regional programs funded inclusively under the EU structural and cohesion funds. Until now these instruments have funded several R&D and innovation activities. However, to take full advantage of these programmes, the setting of priorities in compliance with smart specialisation approach is absolutely necessary.

Conclusions. The analysis of undertaken actions shows that national progress towards Innovation Union Commitments is very modest. Partly this is due to the status of Moldova, which does not allow the country to participate in some pan-European activities and contribute to the achievement of common goals. But the biggest obstacle in achieving commitments is the lack of an efficient national innovation system that would fit organically R&D. The national priorities fixed in the strategic documents in the most part are adequate to tackle the challenges faced by the innovation system. But some of them have been established recently, others wearing a declarative character or are general, without being translated into concrete actions appropriate and coordinated between them. Furthermore, the existing financing support for R&I policies is rather insignificant. Among IU commitments the most important advances at national level seem to be recorded in *European Knowledge Market for Patents and Licensing, and Public Sector Innovation*.

Referințe bibliografice / References

1. Innovation Union. A Europe 2020 Initiative [accesat 31 iulie 2014]. Disponibil: http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm?pg=key
2. OECD. *Competitiveness and Private Sector Development: Republic of Moldova 2011: Fostering SME Development*. Paris: OECD Publishing. 126 p. ISBN 9789264097728.
3. PRO INNO EUROPE. Mini Country Report/Republic of Moldova: under Specific Contract for the Integration of INNO Policy TrendChart with ERAWATCH (2011-2012). 2011, december [accesat 24 noiembrie 2014]. Disponibil: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/countryreports/moldova_en.pdf
4. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei Inovaționale a Republicii Moldova pentru perioada 2013-2020 „Inovații pentru competitivitate”: nr. 952 din 27.11.2013. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013, nr. 284-289, art. 1063.
5. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei naționale în domeniul proprietății intelectuale până în anul 2020: nr. 880 din 22.11.2012. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2012, nr. 245-247, art. 951.
6. STUART, E., DALBY, J. *Legislația și politicile în domeniul achizițiilor publice. Armonizarea legislației Republicii Moldova cu standardele UE = Public procurement law and policy. Law approximation to EU standards in the Republic of Moldova*. Chisinau, 2010, july. 164 p. [accesat 24 noiembrie 2014]. Disponibil: http://www.ncu.moldova.md/public/files/publication/armonizare/SLAG_PP_ENG.pdf
7. STUART, E., FANO, E., SCALES, L. et al. *Legislația și politicile în domeniul proprietății intelectuale. Armonizarea legislației Republicii Moldova cu standardele UE = Intellectual property law and policy. Law approximation to EU standards in the Republic of Moldova*. Chisinau, 2010. 291 p. ISBN 978-9975-4099-2-6 [accesat 24 noiembrie 2014]. Disponibil: http://www.ncu.moldova.md/public/files/publication/armonizare/SLAG_IP_ENG.pdf

Recomandat spre publicare: 27. 11. 2014